

Een website voor een geïntegreerde aanpak van burgerschap en Nederlands in het mbo

Op de HSN-conferenties in 2017 en 2018 hebben we aandacht besteed aan de vraag hoe in het mbo betekenisvol, contextgericht, rijk taalonderwijs kan worden gegeven, zodat laaggeletterdheid bij uitstromende mbo-studenten uit de laagste niveaus kan worden voorkomen en studenten uit de hoogste niveaus gemakkelijker door kunnen stromen naar het hbo (van Koeven 2017; van Koeven 2018). Met een groep docenten Nederlands van Deltion College in Zwolle denken we al enkele jaren na over deze vraag. We zien in de praktijk van het mbo dat het onderwijs in algemene vakken zoals Nederlands vaak fragmentarisch is, oppervlakkig en teveel gericht op *teaching to the test*. Door het geringe aantal uren en het op opleidingen verplichten van taalmethodes is het voor docenten niet eenvoudig om het onderwijs Nederlands in het mbo vorm te geven (Van Koeven e.a. 2018).

Studenten die voor een opleiding in het mbo kiezen, willen een beroep leren en zijn dikwijls minder geïnteresseerd in algemene vakken. Op de basisschool en in het vmbo behoorde Nederlands voor hen al niet tot de favoriete vakken en ze willen daar in het mbo het liefst zo min mogelijk aandacht voor. Studenten beseffen evenwel niet altijd dat het belangrijk is dat ze niet alleen veel beroepskennis en -vaardigheden opdoen, maar dat ze ook met algemene vakken hun carrièrekansen kunnen vergroten. Voor wie onvoldoende kan lezen en schrijven, is verdere scholing ingewikkeld. Op de vraag of ze tijd besteden aan lezen en schrijven, verwijzen studenten al gauw naar *social media*: “Ik lees toch, ik schrijf toch”.

Bij Hogeschool Windesheim werkten we de afgelopen jaren, samen met scholen, aan *Focus op begrip*, een programma voor leesbegrip (voor een nadere beschrijving van het programma, zie bijdrage Smits & van Koeven in deze bundel). Dat leerde ons veel over de uitgangspunten van goed taal- en leesonderwijs. Als het gaat om het verwerken van informatie (digitale geletterdheid) wordt in onze samenleving steeds meer van burgers gevraagd. Teksten kunnen begrijpen, is daarbij essentieel. En dan gaat het niet om skimmend lezen van korte stukken tekst op het internet, maar om diepgaand, volgehouden, geconcentreerd en denkend lezen (Raad voor Cultuur & Onderwijsraad

2019). In het bijzonder studenten uit minder talige gezinnen met een kleine woordenschat leren teksten niet begrijpen door ze zin voor zin te ontrafelen met behulp van leesstrategieën (Okkinga 2018). Door gemotiveerd complexe teksten (fictie en non-fictie) binnen dezelfde context te lezen, krijgen ze mogelijkheden om aan kennis, woordenschat en kritisch denken te bouwen. Door te schrijven rond diezelfde contexten, leren ze over de opbouw van woorden, zinnen en teksten (Graham, Gillespie & McKeown 2012). Het schrijven van teksten ondersteunt leesbegrip, terwijl leesbegrip het schrijven van teksten ondersteunt.

De voor mbo-studenten meest betekenisvolle contexten zijn beroepscontexten. Sommige beroepscontexten, zoals 'verpleegkunde' of 'artiest', lenen zich uitstekend voor het lezen van fictie en non-fictie en voor het schrijven van teksten. Voor andere beroepscontexten is dat moeilijker. Ze zijn vaak wel voldoende rijk om mondelinge taalvaardigheden te oefenen, maar niet om te lezen en te schrijven. Daarom hebben we ten aanzien van de contexten die de basis vormen voor het vak Nederlands gekozen voor burgerschapsthema's. Die zijn wel voldoende rijk en ROC's hebben voor burgerschap een inspanningsverplichting. Dat maakt ze geschikt. We zijn gestart met het thema 'verzet'. Vervolgens hebben we de thema's 'over grenzen', 'identiteit', 'buitenspel' en 'gastvrijheid' uitgewerkt. We merken dat het goed werkt om te kijken of burgerschapcontexten met de beroepscontext kunnen worden verbonden. Een thema als gastvrijheid past bijvoorbeeld mooi in dienstverlenende beroepen.

Onder docenten bleek behoefte te bestaan aan een plek waar informatie over de thema's is samengebracht. Daarom is, in samenspraak met het mediacentrum van Deltion College, een website ontwikkeld waar een aantal actuele (burgerschaps)contexten zijn uitgewerkt, zodat die kunnen worden gebruikt als basis voor de lessen Nederlands. Op de website is per thema een introductietekst ontwikkeld, een boekenlijst en keuzeopdrachten op niveau 2F en 3F. Ook zijn er korte discussie- en schrijfopdrachten opgenomen die docenten kunnen gebruiken om hun lessen te starten. Daarnaast zijn er door docenten zelf ontwikkelde voorbeeldmaterialen te vinden.

Verskillende docenten werken nu op deze thematische manier met hun studenten. Met behulp van de website kunnen de vakken Burgerschap en Nederlands worden gecombineerd, maar het is ook mogelijk om met behulp ervan alleen aan Nederlands te werken. We hebben daarnaast gemerkt dat de aanpak als katalysator werkt. Opleidingen en docenten ontwikkelen op eigen initiatief aanpakken rond actuele thema's voor burgerschap en Nederlands.

Referenties

Graham, S., A. Gillespie & D. McKeown (2012). "Writing: Importance, development, and instruction". In: *Reading and Writing*, 25 (1), p. 1-15.

- Koeven, E. van (2017). “Contextgericht taal- en leesonderwijs gecombineerd met burgerschapsvorming. Een pilot”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Eenendertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 176-180.
- Koeven, E. van (2018). “Lezen en schrijven in het middelbaar beroepsonderwijs. Mbo-docenten Nederlands denken na over betekenisvol, contextgericht, rijk taalonderwijs”. In: A. Mottart & S. Vanhooren (red.). *Tweëndertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*. Gent: Skribis, p. 111-115.
- Koeven, E. van, G. van Kootstra, A. de Groot & F. Schaafsma (2018). “Mbo-docenten Nederlands over hun vak”. In: *Platform voor Praktijkontwikkeling*. Online raadpleegbaar op: <https://plpo.nl/2018/02/27/mbo-docenten-nederlands-over-hun-vak/>.
- Okkinga, M., R. van Steensel, A. van Gelderen, E. van Schooten, P. Slegers & L. Arends (2018). “Effectiveness of reading-strategy interventions in whole classrooms: A meta-analysis”. In: *Educational Psychological Review*, 30 (4), p. 1215-1239.
- Raad voor Cultuur & Onderwijsraad (2019). *Lees! Een oproep tot een leesoffensief*. Den Haag: Raad voor Cultuur/Onderwijsraad.